

Prædiken af Morten Munch
Julesøndag / 27. dec. 2015
Tekst: Matt 2,13-23

PROTEST OG HÅB

Magtens afmagt

Julen har mere end englelyd. Jesus bliver flygtningebarn i en mørk kulisser af barneskrig og forældregråd ved massakren i Bethlehem.

Det er ved den slags hændelser, vi uvilkårligt spørger, hvor Gud er henne, ligesom salmisten i Det gamle Testamente ofte gør det. Selv om vi kender ondskaben fra os selv, kan vi undre os over dens magt og rækkevidde i forbindelse med terror og ødelæggelse.

Kong Herodes var kendt for sin grusomhed. Selv hans egne børn måtte falde for hans sværd. Han gjorde kort proces med alt, hvad der truede hans magt. Barnemordet ligger historisk indenfor det, man kunne forvente af en mand af hans omdømme.

Julens glædesbud lyder ind i en verden med ufattelige mængder af sorg og lidelse – og heldigvis også ind i en verden hvor vi kan støde på omsorg og medmenneskelighed, hvor vi ikke forventede det.

Det gode og det onde brydes med hinanden. Mørket i verden har det med at rejse sig og gå til modværge, når det afsløres af lyset.

Jesus blev som verdens lys truet på livet allerede som spæd. Også som voksen levede han under dødstrusler, med korset som udgang.

Kærligheden i Jesus Kristus udstiller magtens afmagt.

Vi kan på et rationelt plan prøve at forklare despoters magtmisbrug som et udslag af frygt for at miste magt. Men dermed er ondskab og egoisme ikke forklaret, kun afsløret i sin ynkelighed og fattigdom. Mening får det onde aldrig, uanset hvor mange psykologiske og sociale årsager, vi end kan komme op med.

Det eneste, der giver mening i beretningen om barnemordet, er mødrenes sorg over deres tab, fordi sorgen har kærligheden til børnene som sin baggrund. Meningen ligger i kærligheden og kun der.

Det er *den* mening Jesus er født ind i verden for at bringe til sejr - midt i verdens moralske kaos, spundet ind som verden og den enkelte af os er i magtens net af løgne.

Intet bringer uretfærdigheden tydeligere til afsløring end de spæde, der uskyldigt må lade livet, og Guds ankomst i et lille barn der fra dag et sættes for had.

Magtens misbrug

Den tjekkiske forfatter og første præsident for det nye Tjekkiet, Vaclav Havel, talte sit folks frihedssag før murens fald.

Han kaldte kommunismen for et post-diktatur i mangel af et bedre ord. Det var ikke et klassisk diktatur – opretholdt af rå og letgennemskuelig magt, som fx på kong Herodes' tid – men af en ædelt klingende ideologi. Alle måtte ofre sin individualitet for menneskehedens skyld, men det personlige ansvar og evnen til at sige fra blev ofret i samme omgang.

Der var to muligheder: At blive udstødt som et fremmedlegeme eller at give slip på den individuelle frihed. Den høje ideologi om verdens politiske og sociale frelse blev et alibi for det lave i mennesket, for magten og dens misbrug. Systemet fremmedgjorde mennesket, og det fremmedgjorte menneske støttede derefter systemet. Og det kollektive bedrag var en virkelighed fra gadesælgeren til overkommandanten.

I et sådant magtsystem kan man, ifølge Havel, ikke opdele folk i herskere og beherskede, som man kunne under tidligere tiders magtformer. Konfliktlinjen går gennem det enkelte menneske. Frygten får alle til at spille det samme spil, der antager karakter af et totalitært loyalitetssystem.

Havel spørger i essayet *De magtesløses magt* (1978): Hvorfor blev Solsjenitsyn jaget i eksil? Ikke fordi han disponerede over nogen faktisk magt eller aspirerede til den (politisk set).

Eksileringen var et fortvivlet forsøg på at standse sandhedens kilde; røsten af en der råbte: Kejseren er nøgen; en der brød spillereglerne og afslørede spillet som spil.

Meget af det samme kunne siges om Jesus og grunden til hans eksil og den modstand han mødte gennem livet. Det var igen sandhed og løgn i kollision, blot i større målestok.

I dag er ideologiernes tid på mange måder passé, men det betyder ikke, at der ikke er undertrykkende magtsystemer. De finder blot sit alibi på andre måder. Måske vi i dag i vesten kan tale om post-post-diktaturer, der ser anderledes ud end både det klassiske diktatur med våbnenes undertrykkende magt og de efter-klassiske af ideologisk-totalitær karakter.

Magten kan alliere sig med viden og med penge og spiller som altid på menneskers frygt i stadig nye udformninger.

Kærlighedens og sandhedens magt

Fredsbudskabet julenat begynder med ordene: Frygt ikke.

Det er sagt til de fattige hyrder, ikke til magtens mænd. For de har i en vis forstand noget at frygte. Guds magt er i barnet i krybben åbenbaret som kærlighedens og sandhedens magt og er stærkere end alle andre former for magt (selv om det ikke ser sådan ud for det menneskelige øje).

Evangeliet på denne julesøndag er, at Gud – trods alle lidelser og modsigelser i verden - vil føre kærligheden og sandheden i barnet til sejr.

Da Pilatus spørger Jesus, om han er en konge, svarer Jesus (Joh 18): Du siger, at jeg er en konge. Dertil er jeg født, for at jeg skal vidne om sandheden. Pilatus undslår sig derefter ved at sige: Hvad er sandhed.

Jesu kongedømme bygges med sandhed og kærlighed. Hans rige er ikke af denne verden, hedder det samme sted.

Derfor er Jesu rige en konstant udfordring til denne verdens riger, hvilket Herodes intuitivt forstod uden at forstå det.

I Mark 10 (v.42-45) taler Jesus magten midt imod, når han siger til sine disciple: *I ved, at de der regnes for folkenes fyrster undertrykker dem, og at deres stormænd misbruger deres magt over dem. Sådan skal det ikke være blandt jer. Den, der vil være stor iblandt jer, skal være jeres tjener...End ikke Menneskesønnen er kommet for at lade sig tjene, men for selv at tjene og give sit liv som løsesum.*

Forfatteren Magnus Malm skriver i en af sine bøger (Et hjerte større end verden): "Sandheden går ikke-voldens vej med den samme indre logik, som løgneren før eller senere må gå voldens vej". Derfor er Jesus ifølge Malm "det sikreste kompas i magtens korridorer".

Jesus frasagde sig magtens vej i fristelsen i ørkenen og i fristelsen på korset. Lyset skinner i mørket, skriver evangelisten Johannes, men mørket greb det ikke (Joh 1), fordi mørket ikke trængte ind i lyset. Jesus blev ikke til det, han bekæmpede, som så mange andre før og efter. Han undslap hadet ved at elske sine fjender og tilgive bødlerne.

Det så alt sammen ud som svaghed, men Guds svaghed er stærkere end menneske, siger Paulus i et af sine breve (1 Kor 1,25).

Gud i eksil

En del af julens salmer taler om julesorgen. Julens glæde udstiller sorgen i verden. Det er den kulisse, Jesus træder helt ind i. Han blev ikke et skin-menneske, men menneske helt og fuldt.

Han begyndte som flygtning, truet på livet – og sluttede som torturoffer, uretmæssigt anklaget, hængt ud og hængt op, hånet, bespyttet, afklædt, forladt og forrådt.

Svaret på barnemordet i Bethlehem kommer først langfredag, hvor Gud selv tager den meningsløse lidelse i verden på sig.

På korset er Jesus i eksil i ordets dybeste betydning: helt og aldeles dømt ude, i et absolut og altomfattende mørke. Det blev på en måde forvarslet i Jesu geografiske landflygtighed som barn.

Han kom for at dø vor død og bane vej til liv. Da det så allermørkest ud, førte Gud sandheden og kærligheden til sejr i Jesu opstandelse fra de døde. Det er trøsten og håbet.

Men oprejsningen kom først på tredjedagen, som vi siger det i trosbekendelsen. Følelsesmæssigt var den stille lørdag som en evighed, mens universet dirrede af spørgsmålet, om sorgen ville få ende og håbet sejre.

Tiden mellem Jesu død og opstandelse gør det tydeligt, at der er en tid til at sørge. Sorgen har sin plads som en protest mod det meningsløse, mod synd, død og tab – ligesom sorgen er et udtryk for kærlighed til livet og til den og det, vi må give slip på. Det er to sider af samme sag.

Protest og håb

Jesus er Guds protest mod uretten i verden. Derfor kom han til jord; derfor blev han flygtning; derfor lå han også i graven. Guds protest blev gjort troværdig ved, at han underlagde sig vore kår i alle forhold.

Udtrykket '*rama-skrig*' er gledet ind i vores sprog som udtryk for en protest mod uretfærdighed. Det stammer fra dagens tekst og dens henvisning til profeten Jeremias, der taler om Rakels gråd over sine børn i Rama.

Rama er stedet, hvor patriarken Jakobs hustru Rakel lå begravet, ikke så langt fra Bethlehem. Derfor smelter hendes gråd sammen med gråden fra mødrene i Bethlehem.

Rakels gråd omtales hos Jeremias ifm Israels landflygtighed i Babylon. Gråden kan forstås som et udtryk for den afdøde Rakels medleven i sit

folks skæbne, da hendes efterkommere drager hen over hendes jordiske rester på vej til eksil, som døde at regne.

Men tåreprofeten Jeremias har også en positiv pointe: Rakel skal finde trøst ved at hendes børn/efterkommere skal vende tilbage fra eksilet (Jer 31) – og det i mere end én betydning.

Jeremias ser folket vende hjem fra det fysiske eksil i Babylon, men ser også profetisk frem mod en endnu større udfrielse ved messias' komme, udfrielsen fra synden, døden og lidelsen i verden.

Håbet ligger på den måde som en kode, lagt ned i den barske tekst hos Matthæus. Det gælder også udsagnet: *Fra Egypten kaldte jeg min søn.*

Omvejen via Egypten rummer dels Jesu identifikation med folkets fortid som et slavefolk, men rummer også et frihedsbudskab.

Som den lille Moses undslap barnemordet under Farao for at blive folkets befrier som voksen, sådan undslipper Jesusbarnet massakren under Herodes for at blive verdens befrier i sin frivillige lidelse og død.

Sorgens og glædens tårer

Julesøndag minder os om, at Jesus går sammen med os gennem dødsskyggens dal; det er bekendt og betrådt land for Guds søn.

Men det ligger samtidig i Matthæus' beretning, at den kristne vandring i Jesu fodspor ikke slutter i det landskab.

Tre kapitler længere fremme i Matt Ev råber Jesus det ud: Salige er de sørgende, for de skal trøstes – det siges med tanke på Guds rige, sådan som det er hos os nu i foreløbighed, og som det engang skal fuldendes.

Nu er trøsten foreløbig, engang skal den være fuldendt, ligesom menneskets landflygtighed skal ophøre og skabelsen befries fra den tomhed, den er underlagt – med længsel efter det kommende.

Hvis vi kan græde i himlen, er det glædens tårer.

Amen.